

บทที่ 4

บริบทชุมชน

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารที่มีผลต่อการใช้ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชนบทภาคเหนือ กรณีศึกษาบ้านทาปู่ ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงวิถีชีวิตของชาวชนบทภาคเหนือ ที่มีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่ครั้งอดีต โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการบริโภคอาหาร ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศที่ผ่านมาพบว่า ได้ส่งผลกระทบต่อประเพณีและวัฒนธรรมในชนบทภาคเหนือค่อนข้างรุนแรง อันมีผลทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมหลายๆ อย่าง ค่อยๆ สูญหายไปหรือมีการปรับเปลี่ยนไปจนมองไม่เห็นเค้าเดิม ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนชนบทภาคเหนือที่ต้องสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ในบทนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอบริบทของชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 4.1 ลักษณะสภาพทั่วไปของชุมชน
- 4.2 ประวัติความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน
- 4.3 ลักษณะการปกครอง
- 4.4 ประชากรและโครงสร้างประชากร
- 4.5 สภาพทางเศรษฐกิจ
- 4.6 สภาพทางสังคม

4.1 ลักษณะสภาพทั่วไปของชุมชน

4.1.1 ที่ตั้ง

บ้านทาปู่เป็นหมู่บ้านหมู่ที่ 1 จากจำนวน 13 หมู่บ้านของตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ปัจจุบันมีจำนวนหลังคาเรือน 215 หลังคาเรือน 204 ครอบครั้ว บ้านทาปู่อยู่ห่างจากตัวอำเภอแม่ทาประมาณ 20 กิโลเมตร โดยแยกจากเส้นทางสายเชียงใหม่ – ลำปาง ตรงกิโลเมตรที่ 46 - 47 ไปทางทิศเหนือตามถนนสายผาตั้ง – ทาปู่ ประมาณ 18 กิโลเมตร ซึ่งเป็นถนนเชื่อมติดต่อกับภายนอก เส้นทางสายนี้สามารถเดินทางต่อไปสู่จังหวัดเชียงใหม่ทางกิ่งอำเภอแม่ฮอน

4.1.2 อาณาเขต

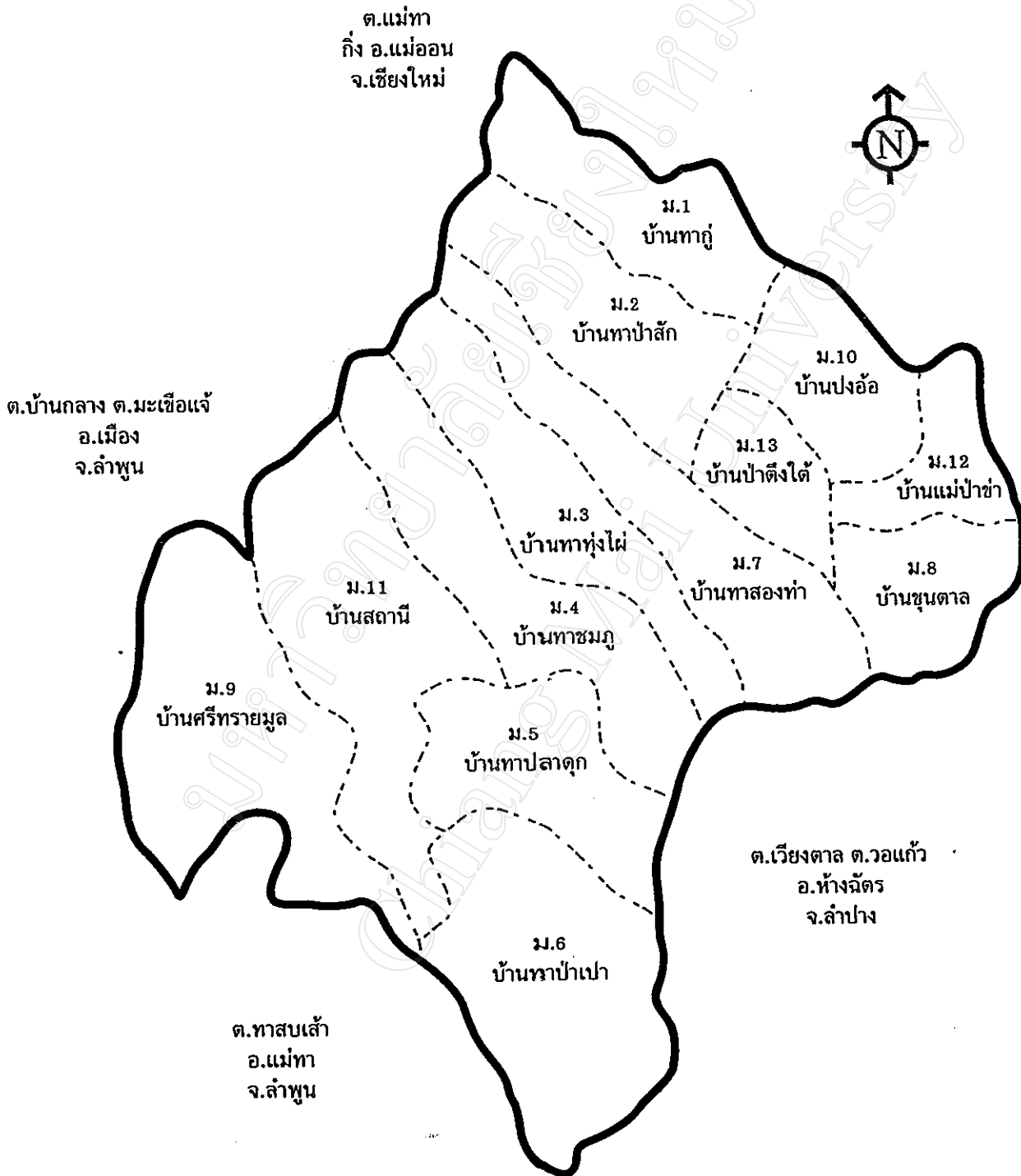
บ้านทาภูตั้งอยู่ทางทิศเหนือของตำบลทาปลาดุก ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับหมู่บ้านอื่นๆ ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลแม่ทา กิ่งอำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านทาป่าสัก ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล

4.1.3 สภาพการตั้งบ้านเรือน

การตั้งบ้านเรือนของชุมชนบ้านทาภู มีลักษณะกระจายไปตามแนวถนนเข้าสู่หมู่บ้านและตามแนวลำน้ำทาที่ไหลผ่านหมู่บ้าน นอกจากนั้นก็ปลูกสร้างบ้านตามที่ดินของตนเองที่ได้รับมรดกตกทอดกันมาหรือตามลู่แนวบ้านญาติพี่น้องและตั้งอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน โดยแบ่งออกเป็นป๊อก (กลุ่มบ้านเรือนที่ปลูกอยู่ในลู่แนวเดียวกัน) ได้ทั้งหมด 3 ป๊อก คือ ป๊อกบ้านเหล่า ป๊อกบ้านใหม่ และป๊อกบ้านกู๋ บ้านเรือนส่วนใหญ่มีลักษณะมั่นคงแข็งแรง ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวได้สูง มีบางส่วนที่ก่ออิฐฉาบปูนแบบบ้านสมัยใหม่ที่มีทั้งแบบบ้านชั้นเดียวและแบบบ้านสองชั้น ภายในหมู่บ้านมีทั้งถนนคอนกรีตและถนนลูกรังที่ใช้เป็นเส้นทางไปมาหาสู่กัน โดยรอบๆ หมู่บ้านจะเป็นทุ่งนา ไร่ สวน และพื้นที่ป่า นอกจากนี้ก็ยังมีลำเหมืองชลประทาน ลำห้วย และลำน้ำแม่ทาไหลผ่านหมู่บ้านด้วย

แผนภูมิที่ 2 แผนที่แสดงอาณาเขตติดต่อ ตำบลทาบลาดุก

4.1.4 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ของบ้านทาคุ เป็นที่ราบระหว่างภูเขา มีทั้งส่วนที่เป็นที่ราบลุ่มอยู่ติดกับลำน้ำแม่ทาและพื้นที่ดอนที่อยู่ติดกับภูเขา ชาวบ้านที่อพยพเข้ามาอยู่อาศัยในหมู่บ้านตั้งแต่อดีต ส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณพื้นที่ราบระหว่างภูเขา เป็นที่ราบแคบๆ มีลำน้ำทาไหลผ่าน และชาวบ้านจะใช้บริเวณนี้ในการทำเกษตร ในอดีตนั้นพื้นที่ของหมู่บ้านเป็นแหล่งป่าไม้เต็งรัง และไม้เบญจพรรณนานาชนิด ได้แก่ ไม้สัก ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้เต็งรัง ไม้เหียง เป็นต้น แต่ปัจจุบันป่าไม้ได้ถูกทำลายไปมาก เนื่องจากการทำสัมปทานป่าไม้และชาวบ้านก็ต้องการพื้นที่ป่ามาใช้เป็นพื้นที่ทำการเพาะปลูกด้วย นอกจากนี้ก็ยังมีลำเหมืองที่ไหลผ่านมาจากอ่างเก็บน้ำลำห้วยโง้งฮ่างอีกแห่งหนึ่ง ที่ชาวบ้านในหมู่บ้านได้ใช้น้ำในการเพาะปลูกและกักเก็บน้ำไว้ใช้ในหน้าแล้ง

พื้นที่ทั้งหมดของบ้านทาคุมีจำนวน 8,859 ไร่ แยกเป็นพื้นที่ป่า 7,381 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย 272 ไร่ และพื้นที่ถือครองทำการเกษตรจำนวน 1,206 ไร่ ในส่วนของพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ของบ้านทาคุนั้นเป็นพื้นที่สำหรับทำนา และปลูกพืชไร่ในฤดูแล้ง โดยชาวบ้านจะทำนาในบริเวณที่ราบลุ่มและปลูกพืชไร่ในบริเวณที่ดอน ซึ่งแต่เดิมนั้นสภาพดินในหมู่บ้านเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง แต่ในปัจจุบันสภาพของดินได้เสื่อมความอุดมสมบูรณ์ไปมาก เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ได้ทำการเพาะปลูกพืชไร่ซ้ำติดต่อกันมาเป็นเวลานาน จึงทำให้ชาวบ้านต้องใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ในการปลูกพืชผักต่างๆ ในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ (สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ทา, 2539)

4.1.5 สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะอากาศโดยทั่วไปของบ้านทาคุ ก็มีสภาพอากาศเหมือนกับหมู่บ้านชนบทของภาคเหนือทั่วไป คือ มี 3 ฤดูกาล ได้แก่ ฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน รายละเอียดดังนี้

1) ฤดูฝน เริ่มมีฝนตกตั้งแต่ประมาณเดือนพฤษภาคมจนถึงประมาณเดือนตุลาคม และบางปีก็มีฝนตกชุกเกือบตลอดฤดู ปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยประมาณ 1,000 – 1,300 มิลลิเมตร (สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ทา, 2539)

2) ฤดูหนาว จะเริ่มประมาณปลายเดือนตุลาคมถึงประมาณเดือนกุมภาพันธ์ จะมีอากาศหนาวเย็นและหมอกลงจัดในเวลาตอนเช้า และในบางปีอากาศจะหนาวเย็นตลอดทั้งวัน โดยได้รับอิทธิพลจากร่องความกดอากาศต่ำที่แผ่ลงมาจากตอนเหนือ ประกอบกับบริเวณพื้นที่ของหมู่บ้านมีภูเขาล้อมรอบ

3) ฤดูร้อน จะเริ่มประมาณเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม อากาศค่อนข้างร้อนและร้อนจัดในบางปี แต่ก็ได้รับอิทธิพลจากลมภูเขาและลมหุบเขา ทำให้อากาศที่ร้อนนั้นคลายร้อนลงได้บ้าง ซึ่งสภาพอากาศในหมู่บ้านทาทุจะหมุนเวียนเปลี่ยนไปเช่นนี้ในแต่ละปี ซึ่งก็ไม่แตกต่างไปจากสภาพภูมิอากาศของหมู่บ้านชนบทอื่นๆ ในภาคเหนือตอนบนเท่าไรนัก

4.1.6 ลักษณะทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

แต่เดิมนั้นทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านทาทุ มีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก ทั้งทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า พืชพรรณไม้ต่างๆ ทั้งที่เป็นอาหารและยาสมุนไพร เนื่องจากป่าไม้บริเวณนี้มีสภาพเป็นป่าร้อนชื้น แต่ในสภาพปัจจุบันป่าไม้ได้ถูกทำลายไปมาก จากการทำสัมปทานป่าไม้ของนายทุน การลักลอบตัดไม้ของชาวบ้านเพื่อนำมาใช้ในการปลูกสร้างบ้าน และการนำพื้นที่มาใช้ในการเพาะปลูก สำหรับทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของหมู่บ้านทาทุ มีดังนี้

1) ทรัพยากรป่าไม้ แต่เดิมป่าไม้ในบริเวณนี้มีมาก ส่วนใหญ่เป็นป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณ มีต้นไม้ขนาดใหญ่ ได้แก่ ไม้สัก ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้ตะแบก ไม้ชิงชัน ไม้ไผ่ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่มากมาย ได้แก่ เสือ หมูป่า หมี เก้ง กวาง ลิง กระต่ายป่า ไก่ป่า อ้น สุนัขจิ้งจอก หมูหริ่ง ฯลฯ ซึ่งป่าในอดีตนั้นให้ประโยชน์มากมาย โดยเป็นแหล่งอาหาร ยาสมุนไพร แหล่งเชื้อเพลิงและเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของหมู่บ้านอีกด้วย ปัจจุบันพื้นที่ป่าทั้งหมดอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล ตามประกาศเป็นเขตอุทยานโดย พ.ร.ก. วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2518 ซึ่งพ่อทวีศักดิ์ จันตา เล่าว่า “นับตั้งแต่เจ้าหน้าที่ป่าไม้ได้เข้ามาดูแลป่า และได้ปักเขตแดนของอุทยานฯ โดยส่วนหนึ่งได้ทับซ้อนพื้นที่ของชาวบ้านที่ได้ทำกินมาตั้งแต่ในอดีต จึงทำให้ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนและไม่ได้รับเอกสารสิทธิ์ที่ดินใดๆ จนถึงในปัจจุบันนี้”

2) ทรัพยากรที่ดิน พื้นที่เพาะปลูกมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมแก่การเพาะปลูกได้แก่ การทำนา ทำสวน และทำไร่ ลักษณะของดินที่ทำการเพาะปลูกเป็นดินร่วนปนทรายอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มระหว่างภูเขา มีลำน้ำทาไหลผ่าน ซึ่งชาวบ้านจะใช้ในการทำนาค้าและปลูกพืชไร่ในฤดูแล้งหลังการเก็บเกี่ยวข้าวนาปี โดยพื้นที่เกือบทั้งหมดจะปลูกข้าวโพดฝักอ่อน ส่วนพื้นที่ที่อยู่ในบริเวณที่ค่อนข้างลาดชัน ส่วนใหญ่จะเป็นดินแดงที่มีหินปน พื้นดินส่วนใหญ่มีหน้าดินค่อนข้างตื้น อัตราการพังทลายของดินสูง โดยเฉพาะในเขตภูเขาที่มีความลาดชันสูงและไม่มีพืชปกคลุมดิน ชาวบ้านจึงใช้พื้นที่ส่วนนี้ในการเพาะปลูกพวกพืชไร่ ได้แก่ ข้าวโพดฝักอ่อน ข้าวไร่ และมีการปลูกไม้ผล เช่น ลำไย มะม่วง เป็นต้น ข้อมูลจาก กชช. 2ก ปี พ.ศ. 2541 พบว่าพื้นที่เพาะปลูกของบ้านทาทุทั้งหมด 1,206 ไร่ แบ่งประเภทการใช้ที่ดินทำการเกษตรได้ดังนี้ ที่นา 544 ไร่ ที่นาปลูกพืชอื่นตาม 480 ไร่ ที่ปลูกไม้ผล-ไม้ยืนต้น 82 ไร่ พืชผัก 100 ไร่ โดยสามารถแบ่งตาม

ประเภทเอกสารสิทธิ์ที่ถือครองได้หลายประเภท ซึ่งส่วนใหญ่จะมีเอกสารสิทธิ์ประเภท สทก.1ก และส.ป.ก.4-01 มีส่วนน้อยที่เป็นเอกสารสิทธิ์ประเภท โฉนด, น.ส.3, น.ส.3ก, น.ส.3ข และใบจองต่างๆ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่อีกส่วนหนึ่งที่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ใดๆ อยู่ 100 กว่าไร่ (สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ทา, 2539)

3) ทรัพยากรน้ำ แหล่งน้ำที่อยู่รอบหมู่บ้าน ได้แก่ ลำน้ำแม่ทา และลำห้วยโฮ่องฮ่าง ซึ่งลำแม่ทาได้ชื่อว่าเป็นเส้นเลือดใหญ่ของชุมชนบ้านทาทุ่ง ลำน้ำแม่ทานี้จะมีน้ำไหลในช่วงฤดูฝนจนถึงเดือนธันวาคมเท่านั้น และในฤดูแล้งคือในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน น้ำจะแห้งขอดเป็นช่วงๆ ทำให้ชาวบ้านที่ทำการเพาะปลูกพืชในช่วงฤดูแล้ง ต้องทำการขุดบ่อน้ำกลางลำน้ำทา เพื่อสูบน้ำขึ้นมาใช้ในการเพาะปลูก ส่วนลำห้วยโฮ่องฮ่างนั้นในปัจจุบันได้สร้างเป็นอ่างเก็บน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเพาะปลูกพืชในช่วงฤดูแล้ง โดยมีพื้นที่รับน้ำประมาณ 1,000 ไร่ แต่ปริมาณน้ำที่กักเก็บไว้ก็ยังไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกพืชในช่วงฤดูแล้งของชาวบ้าน ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการที่อ่างเก็บน้ำเริ่มตื้นเขิน และการที่ชาวบ้านได้ขยายพื้นที่เพาะปลูกพืชในช่วงฤดูแล้งกันมากขึ้น

4.1.7 การคมนาคมและสาธารณูปโภค

1) การคมนาคมในบ้านทาทุ่ง ในอดีตที่ผ่านมาเส้นทางติดต่อไปมาหาสู่กันระหว่างหมู่บ้านหรือชุมชนภายนอก จะต้องเดินทางเดินเท้าหรือนำสัตว์มาเทียมเกวียนในการเดินทาง ซึ่งจะต้องเดินทางผ่านที่รกร้าง ป่าเขา และเมื่อต้องเดินทางบ่อยๆ ก็มีการปรับปรุงทางเดินเกวียนให้เป็นถนนดินลูกรัง และในปัจจุบันก็ได้กลายเป็นถนนลาดยางที่สมบูรณ์ โดยได้รับเงินงบประมาณในการก่อสร้างถนนสายผาตั้ง - ทาทุ่ง จาก รพช. ซึ่งแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2528 สามารถใช้เป็นเส้นทางไปสู่ตัวอำเภอแม่ทาได้อย่างสะดวกสบายขึ้น โดยมีระยะทางประมาณ 20 กิโลเมตร และเส้นทางอีกด้านหนึ่งสามารถเดินทางไปสู่ตำบลแม่ทา กิ่งอำเภอแม่ออน เพื่อเข้าสู่ตัวจังหวัดเชียงใหม่ แต่เส้นทางด้านนี้ชาวบ้านไม่ค่อยนิยมใช้เพราะจะต้องเดินทางผ่านภูเขาหลายแห่ง อีกทั้งยังมีระยะทางไกลด้วย

ในปัจจุบันการเดินทาง จะมีรถโดยสารรับจ้างประจำทางผ่านหมู่บ้าน ได้แก่ รถเมล์เล็ก และรถสองแถวเล็ก จะเดินทางออกจากหมู่บ้านในตอนเช้าไปยังตัวอำเภอแม่ทาและต่อไปยังตัวจังหวัดลำพูน โดยที่รถเมล์เล็กจะเดินทางต่อไปยังจังหวัดเชียงใหม่อีกทอดหนึ่ง แล้วก็จะกลับมาถึงหมู่บ้านในตอนเย็น ซึ่งจะมีเพียงวันละ 1 เที่ยว และมีอัตราค่าโดยสาร(ไป-กลับ) คนละ 60 บาท ส่วนรถสองแถวเล็กจะมีจุดรับส่งอยู่ที่ตัวอำเภอแม่ทาเพื่อเดินทางไปยังตัวจังหวัดลำพูน โดยจะมีรถวิ่งรับส่งตั้งแต่เช้าจนกระทั่งถึงเย็นทุกวัน แต่จากสภาพปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าได้พัฒนาไป

มาก ทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่มีรถส่วนตัวที่สามารถเดินทางไปไหนมาไหนเองได้ โดยพบว่า ในหมู่บ้านทาภูมีรถยนต์ จำนวน 43 คัน รถมอเตอร์ไซด์ จำนวน 105 คัน รถจักรยาน 2 ล้อ จำนวน 60 คัน (ข้อมูล กชช. 2ค ปี พ.ศ.2541) ชาวบ้านส่วนใหญ่มักจะเดินทางออกไปนอกหมู่บ้าน เพื่อนำเอาผลผลิตทางการเกษตรไปขายในเมือง ไปจับจ่ายซื้อของเครื่องใช้ในครัวเรือน ไปโรงพยาบาล ไปที่ว่าการอำเภอ ไปธนาคาร และสามารถที่จะเดินทางไปยังจังหวัดเชียงใหม่ได้อย่างสะดวก เนื่องจากเป็นถนนลาดยางอย่างดี กว้างขวาง และปลอดภัยกว่าเดิมมาก

2) การไฟฟ้าในบ้านทาภู ในสมัยก่อนที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้ในบ้านทาภู พ่อทวีศักดิ์ จันตา เล่าว่า “ในตอนกลางคืนชาวบ้านจะใช้ไฟได้จุดไฟให้แสงสว่าง” ต่อมาจึงมีการเริ่มใช้ตะเกียงน้ำมันก๊าด เทียนไข บ้างก็ใช้ตะเกียงเจ้าพายุ ตามแต่ความจำเป็นของแต่ละบ้าน และต่อมาหมู่บ้านทาภู ก็ได้รับบริการการขยายเขตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตส่วนภูมิภาค อำเภอแม่ทา ราวๆ ปี พ.ศ. 2525 ทำให้ชาวบ้านเริ่มได้ใช้ไฟฟ้ากันเป็นครั้งแรกจนถึงในปัจจุบัน ในหมู่บ้านทาภูมีไฟฟ้าใช้กันทุกหลังคาเรือนจำนวน 215 หลังคาเรือน ซึ่งการมีไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้าน ได้ทำให้ชาวบ้านมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น จากการซื้อหาเครื่องมือเครื่องใช้ไฟฟ้าในครัวเรือนมาอำนวยความสะดวกสบายหลายประเภทด้วยกัน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ วีดีโอ พัดลม เตารีด ตู้เย็น บิมน้ำไฟฟ้า กระติกน้ำร้อน ไฟฟ้า เตอบไฟฟ้า และเตอบไมโครเวฟ เป็นต้น ไฟฟ้าจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญและมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในหมู่บ้านทาภูมากขึ้นทุกวัน

3) การประปาในชุมชนบ้านทาภู การสร้างระบบประปาในหมู่บ้าน เริ่มก่อสร้างในปี พ.ศ. 2536 โดยได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณจากกรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย ทำการก่อสร้าง 2 ที่ คือ ประปาสายเหนือ ใช้แหล่งน้ำดิบจากบ่อที่ชุกกลางลำน้ำทา และประปาสายใต้ใช้แหล่งน้ำดิบจากบ่อบาดาล ในปัจจุบันหมู่บ้านทาภูมีน้ำประปาใช้กันทุกครัวเรือน ข้อมูลจาก กชช. 2ค ปี พ.ศ. 2541 พบว่ามีครัวเรือนที่ใช้น้ำประปาหมู่บ้านทั้ง 2 แห่ง จำนวน 204 ครัวเรือน โดยมีคณะกรรมการประปาของหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการดูแลรักษาระบบประปา เพื่อให้มีน้ำดื่ม น้ำใช้ที่สะอาดและเพียงพอตลอดทั้งปี ซึ่งมีอัตราการเก็บเงินค่าน้ำประปาหน่วยละ 5 บาท เพื่อเป็นค่าบำรุงรักษา ค่าไฟฟ้า และค่าคนดูแลรักษาระบบประปาหมู่บ้าน

4.2 ประวัติความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

เดิมที่บ้านทาภูในปัจจุบันไม่ได้เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านหรือชุมชนใดๆ แต่เป็นที่รกร้างว่างเปล่าและเป็นป่าเหล่าที่ถูกทิ้งไว้หลังจากการทำไร่หมุนเวียนของชาวบ้าน พื้นที่โดยรอบส่วนใหญ่จะเป็นป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณ มีต้นไม้ขนาดใหญ่ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น ได้แก่ ไม้สัก ไม้แดง ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ประดู่ เป็นต้น และรวมทั้งมีสัตว์ป่ามากมาย จนกระทั่งเมื่อประมาณ 90 กว่า

ปีที่ผ่านมามีพระภิกษุรูปหนึ่ง คือ ครูบาใจ สิงห์ไชโย ซึ่งอยู่ที่ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ได้มาพบจอมปลวกที่มีขนาดใหญ่และมีความสูงมาก หลังจากรื้อจอมปลวกแล้วได้พบพระธาตุพร้อมกับแก้วแหวนเงินทองมากมาย ซึ่งไม่มีใครรู้ว่าใครเป็นผู้สร้างเอาไว้ และสร้างเมื่อใดกันแน่ ท่านจึงได้สร้างองค์พระธาตุครอบไว้ หลังจากนั้นจึงได้มีชาวบ้านจากบ้านหลวงได้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยประมาณ 3-4 ครอบครัว และต่อมาไม่นานจึงได้มีการสร้างวัดขึ้น ณ บริเวณที่พบพระธาตุ หลังจากนั้นชาวบ้านหลวงจึงได้ย้ายตามมาสบทบมากขึ้น โดยมีสาเหตุสำคัญของการย้ายที่อยู่ในครั้งนั้น คือ การขยายตัวของจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นทำให้เริ่มขาดแคลนพื้นที่เพาะปลูก ประกอบกับการเกิดปัญหาน้ำท่วมอยู่เป็นประจำทุกปี เนื่องจากพื้นที่บ้านหลวงเป็นที่ราบลุ่มติดลำน้ำแม่ทา ทำให้ต้องอพยพย้ายถิ่นหาแหล่งที่ทำกินใหม่ โดยในตอนแรกที่อพยพเข้ามาอยู่ที่บ้านทาแก้วใหม่ๆ พบว่าได้แยกกันปลูกบ้านเรือนออกเป็น 3 ปีก คือ ปีกบ้านเหล่า บ้านใหม่ และบ้านกู่ โดยมีบ้านเรือนอยู่ประมาณ 10 กว่าหลังคาเรือนเท่านั้นในตอนแรก และต่อมาเมื่อมีการอพยพกันมาตั้งบ้านเรือนมากขึ้นจนเกิดเป็นหมู่บ้าน จึงเรียกชื่อหมู่บ้านอย่างเป็นทางการตามกู่ที่วัดเป็นหลัก และลำน้ำแม่ทาที่ไหลผ่านหมู่บ้าน ดังนั้นหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นจึงมีชื่อเรียกว่า “บ้านทาแก้ว” จนถึงในปัจจุบันนี้

4.3 ลักษณะการปกครอง

บ้านทาแก้วมีการปกครองเช่นเดียวกับหมู่บ้านชนบทอื่นๆทั่วไป คือมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำในการปกครอง ซึ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันบ้านทาแก้วมีผู้ใหญ่บ้านมาแล้วจำนวน 13 คน ดังนี้

1. นายอนุ ใจพงศ์
2. นายดี แก้วพงศ์
3. นายหนาน ใจวงศ์
4. นายวงศ์ อุปละคำ
5. นายปิ่น ใจะพงศ์
6. นายกำ ชะคา
7. นายปัญญา ปัญญาวงศ์
8. นายตีบ ไชยมาศพงศ์
9. นายกู่ ปัญญาทอง
10. นายแถว กันธิมา
11. นายกู่ ปัญญาทอง
12. นายบุญตัน พูเฟื่อง
13. นายสุพัฒน์ กันธิมาพงศ์

ภายในชุมชนบ้านทาภูมีคณะกรรมการอยู่หลายฝ่ายด้วยกัน เนื่องจากบ้านทาภูเป็นหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) ซึ่งมีการแบ่งโครงสร้างการปกครองหมู่บ้านออกเป็นฝ่ายต่างๆ คือ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายพัฒนา ฝ่ายป้องกัน ฝ่ายการคลัง ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายศึกษาและวัฒนธรรม และฝ่ายสวัสดิการและสังคม

ประชาชนจะเป็นผู้เลือกผู้ทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ขึ้นมา เพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบฝ่ายนั้นๆ โดยปกติกิจกรรมต่างๆหรืองานที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ที่เข้าไปในหมู่บ้านเพื่อดำเนินการใดๆ จะเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอีก 2 ท่าน ในการเป็นผู้ดำเนินการจัดการใดๆ เช่น การไปประชุมรับข้อราชการประจำเดือนจากที่ว่าการอำเภอแม่ทา แล้วนำเอาข้อราชการเหล่านั้นมาประชุมหารือกับชาวบ้านในหมู่บ้าน เพื่อให้ถือปฏิบัติโดยทั่วกัน นอกจากนี้หมู่บ้านยังมีรูปแบบของการปกครองส่วนท้องถิ่นคือ องค์การบริหารส่วนตำบลทาปลาดุก โดยเริ่มมีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลทาปลาดุก เป็นครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2540 แต่ละหมู่บ้านจะมีสมาชิกจากการเลือกตั้งได้ 2 คน เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชาวบ้านในสภาองค์การบริหารส่วนตำบลทาปลาดุก

ในชุมชนบ้านทาภูยังมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการอีกหลายกลุ่ม ดังต่อไปนี้

1) กลุ่มแม่บ้าน จัดตั้งโดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่ทา และมีนางอุไรรัตน์ แก้วพงศ์ เป็นประธานกลุ่มแม่บ้านทาภูคนปัจจุบัน มีสมาชิกกลุ่มที่เป็นแม่บ้านมาจากเกือบทุกหลังคาเรือน โดยทางสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอแม่ทาจะเป็นผู้ให้ความรู้แก่กลุ่มแม่บ้านในการส่งเสริมอาชีพ ซึ่งทางกลุ่มแม่บ้านทาภูได้มีกิจกรรมที่ทำอย่างจริงจังอยู่ 4 กลุ่มคือ

1.1) กลุ่มฝ้ายนม ได้รับการสนับสนุนเงินลงทุนและการให้ความรู้ในการอบรมจากกรมประมงสงเคราะห์ โดยมีกิจกรรมคือ การรวมกลุ่มเย็บฝ้ายนม เพื่อเป็นอาชีพเสริมของแม่บ้านในเวลาว่างจากการเพาะปลูก

1.2) กลุ่มอาหาร ได้รับการฝึกทำอาหารและขนมต่างๆ ทั้งแบบโบราณและแบบสมัยใหม่ เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพในการทำขนมขายได้ โดยมีเงินกองทุนให้คนละ 2,000 บาท แก่สมาชิกกลุ่มที่ผ่านการอบรมและมีความประสงค์ที่จะลงทุนเพื่อเป็นอาชีพต่อไป

1.3) กลุ่มออมทรัพย์ เป็นกลุ่มที่จัดตั้งเพื่อช่วยเหลือทางการเงินแก่สมาชิกภายในกลุ่มเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยส่วนใหญ่มีกลุ่มแม่บ้านเป็นสมาชิกของกลุ่มออมทรัพย์ มีการออมทรัพย์โดยการเก็บเงินเป็นรายเดือนตามกำลังทรัพย์ของสมาชิกของแต่ละคน และให้กู้เงินแก่สมาชิกที่มีความต้องการเงินไปลงทุนในการประกอบอาชีพด้วย

1.4) กลุ่มสมุนไพร เกิดขึ้นจากกลุ่มแม่บ้านร่วมกับหมอพื้นบ้านในหมู่บ้านช่วยกันก่อตั้งกลุ่มขึ้นมา โดยได้รับการสนับสนุนจากกองทุนทางสังคม (โครงการ SIP) ให้เงินมาเพื่อสนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งทางกลุ่มแม่บ้านได้นำเงินที่ได้จากกองทุนมาจัดทำสวนสมุนไพร โดยได้รวบรวมพันธุ์สมุนไพรต่างๆ ในหมู่บ้านมาขยายพันธุ์ และได้ก่อสร้างห้องอบสมุนไพร เพื่อให้บริการอบยาสมุนไพรและการนวดแผนไทยควบคู่ไปด้วย ในปัจจุบันโครงการ SIP ได้หมดอายุของโครงการลงแล้ว ทำให้ทางกลุ่มขาดแคลนเงินกองทุนที่จะใช้ในกิจกรรมต่างๆ จึงได้เลิกให้บริการชั่วคราวและกำลังอยู่ในระหว่างการของบประมาณจากหน่วยงานอื่นๆ มาทดแทนต่อไป

2) กลุ่มสาธารณสุขมูลฐาน มีคณะกรรมการที่ประกอบไปด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) โดยมีนายจำลอง พวงเกี เป็นประธานกลุ่ม ซึ่งทางกลุ่มมีหน้าที่รับผิดชอบด้านการสาธารณสุขของชาวบ้านในหมู่บ้าน ได้แก่ การชั่งน้ำหนักเด็กเล็ก การวัดไข้ การวัดความดันโลหิต การส่งเสริมสุขภาพ และการป้องกันโรคระบาดในหมู่บ้าน เป็นต้น

3) กลุ่มเยาวชน ชุมชนบ้านทาภูได้มีการรวมกลุ่มกันของเยาวชนขึ้นมา เป็นกลุ่มที่แสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของหมู่บ้าน โดยได้พัฒนามาจากกลุ่มหนุ่มสาวในอดีตเพื่อทำหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน และคอยช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้าน ตลอดจนส่งเสริมการเล่นกีฬาเพื่อต่อต้านการแพร่ระบาดของยาบ้าในกลุ่มวัยรุ่น กิจกรรมที่ทางกลุ่มเยาวชนทำเป็นประจำ เช่น การทำแนวกันไฟป้องกันไฟป่า การปลูกป่า การแนะนำพันธุ์ไม้ต่างๆ ในป่าให้กับเด็กรุ่นหลังได้รู้จักถึงประโยชน์ของต้นไม้แต่ละชนิด เพื่อให้เกิดความรักและรู้สึกหวงแหนแหล่งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนตนเอง นอกจากนี้ก็มีการจัดการแข่งขันกีฬาเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์และต่อต้านยาเสพติด มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เยาวชน โดยมีสมาชิกของกลุ่มตั้งแต่เด็กชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ปัจจุบันมีนายวิสันต์ มีพนัสสัก เป็นประธานกลุ่มเยาวชนบ้านทาภู

4) กลุ่มอาชีพกึ่ง ชาวบ้านทาภูมีการรวมตัวกันเองด้วยความสมัครใจ ซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ของชาวบ้าน เพื่อที่จะให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ครอบครัวของสมาชิกที่เสียชีวิต ที่ต้องเผชิญกับค่าใช้จ่ายมากมายในการจัดงานศพในสภาพปัจจุบัน ซึ่งแสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่บ้าน โดยมีนายบุญช่วย พวงเกี เป็นประธานกลุ่มอาชีพกึ่งของบ้านทาภู

5) กลุ่มนุ้ย มีนายสิวัน เสนางาม เป็นประธานกลุ่ม มีสมาชิกกลุ่มจำนวน 83 คน โดยทางกลุ่มได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐจำนวน 40,000 บาท เพื่อสนับสนุนการซื้อนุ้ยแก่สมาชิก ซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระของเกษตรกรในการซื้อนุ้ย

4.4 ประชากรและโครงสร้างประชากร

ชุมชนบ้านทาภูในปัจจุบัน มีจำนวนบ้านทั้งสิ้น 215 หลังคาเรือน มีจำนวนครัวเรือน 204 ครัวเรือน มีจำนวนประชากร 754 คน เป็นชาย 396 คน และเป็นหญิง 358 คน ประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านเป็นคนพื้นเมืองภาคเหนือ โดยสามารถแบ่งประชากรตามวัยต่างๆ ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรในชุมชนบ้านทาภู จำแนกกลุ่มอายุและเพศ

กลุ่มอายุ (ปี)	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
0-1	3	0.40	0	0.00	3	0.40
1-4	15	1.99	8	1.06	23	3.05
5-6	10	1.33	13	1.72	23	3.05
7-9	7	0.93	11	1.46	18	2.39
10-12	22	2.92	10	1.33	32	4.24
13-14	17	2.25	12	1.59	29	3.85
15-19	24	3.18	34	4.51	58	7.69
20-24	26	3.45	31	4.11	57	7.56
25-29	27	3.58	25	3.32	52	6.90
30-34	35	4.64	26	3.45	61	8.09
35-39	42	5.57	37	4.91	79	10.48
40-44	38	5.04	39	5.17	77	10.21
45-49	39	5.17	38	5.04	77	10.21
50-54	28	3.71	17	2.25	45	5.96
55-59	11	1.46	9	1.19	20	2.65
60 ขึ้นไป	52	6.90	48	6.37	100	13.27
รวม	396	52.52	358	47.48	754	100.00

ที่มา : ข้อมูลจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน ปี พ.ศ. 2543

จากตารางแสดงข้อมูลประชากรในชุมชนบ้านทาภู่ จำแนกกลุ่มอายุและเพศ พบว่า ประชากรในชุมชนบ้านทาภู่มีประชากรชายมากกว่าประชากรหญิง กล่าวคือ ร้อยละ 52.52 เป็น ประชากรชาย และร้อยละ 47.48 เป็นประชากรหญิง ในจำนวนประชากรทั้งหมด 754 คน ประชากรส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุ ตั้งแต่ 15 - 19 ปี จนถึง 45 - 49 ปี โดยจะพบมากในกลุ่มช่วง อายุ 35 - 39 ปี 40 - 44 ปี และ 45 - 49 ปี

โครงสร้างประชากรในชุมชนบ้านทาภู่ทางด้านแรงงาน จะพบว่าวัยแรงงานทาง เศรษฐกิจที่มีอายุระหว่าง 15 - 60 ปี มีถึงร้อยละ 69.75 ส่วนวัยภาระพึ่งพิงจะมีอายุอยู่ในช่วง 0 - 14 ปี และ ตั้งแต่อายุ 60 ปีขึ้นไป มีร้อยละ 30.25 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประชากรวัยแรงงานที่ต้องเลี้ยงดู ประชากรวัยภาระพึ่งพิงอยู่ในอัตราส่วนประมาณ 2 : 1

การเปลี่ยนแปลงของประชากรในชุมชนบ้านทาภู่ พบว่ามีลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่ คล้ายกับหมู่บ้านชนบททั่วไป กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงจำนวนขนาดของประชากรในหมู่บ้านใน ช่วงระยะเวลาหนึ่งนั้น มีองค์ประกอบ คือ อัตราการเกิด อัตราการตาย และการย้ายถิ่นฐาน โดยพบ ว่ามีอัตราการเกิดลดน้อยลงอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต ซึ่งในรอบปีที่ผ่านมาเด็กเกิดมีชีพ ในหมู่บ้านเพียง 3 คน และอัตราการตายก็พบว่าลดน้อยลงเช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่มีสาเหตุการตาย เนื่องมาจากโรคไม่ติดต่อเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ โรคหัวใจ โรคมะเร็ง โรคเบาหวาน และอุบัติเหตุ เป็นต้น (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่ทา, 2543) ซึ่งอาจเป็นเพราะความเจริญก้าวหน้าทางด้าน การสาธารณสุข ที่สามารถควบคุมอัตราการเกิดได้ โดยการรณรงค์การวางแผนครอบครัวอย่าง หลากหลายวิธีตามกลุ่มประชากรเป้าหมาย และการใช้กลวิธีการสาธารณสุขมูลฐาน ที่สามารถเข้า ถึงประชากรได้อย่างทั่วถึง ทำให้ชาวบ้านได้รับการดูแลสุขภาพพยาบาลอย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น จึงทำให้การเจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อลดน้อยลง เป็นผลให้ชาวบ้านมีอายุที่ยืนยาวนานขึ้นกว่าแต่ก่อน ส่วนการย้ายถิ่นฐานของประชากรหมู่บ้านทาภู่ นายสุวัฒน์ กันธิมาพงศ์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1 บ้านทา ภู่กล่าวถึงการย้ายถิ่นของประชากรในหมู่บ้านทาภู่ว่า มีอยู่ 2 แบบ คือ การย้ายแบบถาวรและย้าย แบบชั่วคราว ซึ่งการย้ายแบบถาวรเป็นการย้ายถิ่นเข้าออกหมู่บ้านที่เกิดจากการแต่งงานกัน ส่วน การย้ายแบบชั่วคราวนั้น พบว่าเป็นการไปรับจ้างทำงานนอกหมู่บ้านชั่วคราวระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งพบว่า ส่วนใหญ่แล้วจะไปทำงานที่นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน และอีกส่วนหนึ่งจะ ไปทำการค้าขายตามต่างจังหวัด (สัมภาษณ์ นายสุวัฒน์ กันธิมาพงศ์)

4.5 สภาพทางเศรษฐกิจ

ในอดีตบ้านทาภู มีระบบเศรษฐกิจของหมู่บ้านเป็นแบบเกษตรกรรมยังชีพ ที่ผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน ซึ่งถูกกำหนดด้วยลักษณะทางระบบนิเวศของหมู่บ้าน อันประกอบไปด้วยการอาศัยแหล่งน้ำจากธรรมชาติ ได้แก่ น้ำฝน ลำน้ำแม่ทา และลำห้วยต่างๆ ซึ่งมีความแปรปรวนอยู่ทุกปี ทำให้ระบบการผลิตเป็นไปในลักษณะการเพาะปลูกแค่พอกินเท่านั้น โดยส่วนใหญ่นิยมทำนาเป็นหลัก ทั้งการทำนาดำในที่ลุ่มและการทำนาในที่ดอนตามไหล่เขา (นาดอย) การได้มาของที่ดินทำกินเกิดจากการบุกเบิกจับจองกัน โดยอาจจะทำแนวกันไว้เพื่อบอกให้ทราบว่าที่ดินผืนนี้เป็นของใคร จะได้ไม่ถูกล้ำที่ดินกัน การทำนาในอดีตนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จะปลูกข้าวเหนียวเป็นหลัก และใช้พันธุ์ข้าวพื้นเมืองในการปลูก เนื่องจากทุกคนกินข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก นอกจากนี้ชาวบ้านก็จะทำการปลูกพืชผักสวนครัวต่างๆ เช่น พริก มะเขือ หอม กระเทียม ยาสูบ ถั่วลิสง ผักกาด เป็นต้น และการเลี้ยงสัตว์ต่างๆ เช่น ไก่ เป็ด สุกร วัว และควาย ซึ่งพืชผักต่างๆที่ปลูกและสัตว์ที่เลี้ยงไว้ นั้นเพื่อเอาไว้กิน ส่วนที่เหลือจึงเอาไว้แลกเปลี่ยนและขายเพื่อซื้อสิ่งของจำเป็นต่างๆ ซึ่งก็ไม่ค่อยจะได้ซื้ออะไร ส่วนใหญ่จะเป็นพวกเสื้อผ้า ไม้ขีดไฟ และเกลือ เป็นต้น ส่วนการทำสวนไม้ผลมีบ้างแต่ไม่มากนัก ขณะเดียวกันชาวบ้านก็มีการล่าสัตว์และเก็บหาของป่า เพื่อนำมาเป็นอาหาร ซึ่งในอดีตนั้นสัตว์ป่ายังมีมากมาย เช่น กุ้ง กวาง หมูป่า งู หมี กระรอก นกต่างๆ อีเห็น อ้น น้ำผึ้ง และที่เป็นพืชผักที่ใช้เป็นอาหาร เช่น เห็ด หน่อไม้ เปลือกไม้ สมุนไพร เป็นต้น

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตและในชีวิตประจำวัน พบว่า เป็นเครื่องมือที่ผลิตขึ้นใช้เองเป็นส่วนใหญ่ เช่น จอบ มีด คราด คันไถ ไม้ตีข้าว กระจัง เสื่อ ตะกร้า ถ้วย (เข่งที่สานด้วยไม้ไผ่) แห สวิง ฯลฯ ส่วนการใช้แรงงานในอดีตนั้น เป็นการใช้แรงงานในทางการเกษตร ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานในครัวเรือนและเครือญาติ เช่น พ่อ แม่ ลูกชาย ลูกสาว ลูกเขย ลูกสะใภ้ เป็นต้น หากภาระการงานมีมากเกินไป เช่น ปลูกข้าว เลี้ยงข้าว ปลูกบ้าน งานบวชและงานแต่งงาน ก็จะเอามือเอววันกัน(การขอแรงงานจากเพื่อนบ้าน) ทุกคนจะช่วยกันโดยไม่คิดค่าจ้างตอบแทนใดๆ

ในปี พ.ศ. 2525 เริ่มมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ซึ่งนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบ้านทาภู โดยเริ่มมีการสร้างถนนลาดยางผ่านบ้านทาภู มีการสร้างอ่างเก็บน้ำ มีไฟฟ้าใช้ มีระบบน้ำประปา และโทรศัพท์ตามมา จุดนี้เองได้นำเอาปัจจัยและเทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาสู่บ้านทาภู ทั้งทางด้านวัตถุ วิชาความรู้ และบุคคล จากข้อมูล กชช. 2ค ของหมู่บ้านทาภูพบว่า มีครัวเรือนที่ใช้เครื่องจักรกลประเภทรถไถเล็ก(ควายเหล็ก) จำนวน 91 ครัวเรือน มีการใช้เครื่องสูบน้ำ จำนวน 170 ครัวเรือน มีการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดแมลง วัชพืช โรคพืชและสัตว์ที่เป็นศัตรูพืช จำนวน 100 กว่าหลังคาเรือน และมีร้านที่รับซ่อมเครื่องจักรกลต่างๆในหมู่บ้านถึง 5 แห่ง สิ่งต่างๆเหล่านี้ได้

เข้ามามีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งแต่เดิมชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านทาภู เป็นลักษณะหมู่บ้านพึ่งตนเองได้ มีการผลิตแบบเกษตรยังชีพ ผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ประกอบอาชีพด้วยการทำนาเป็นหลักตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ เนื่องจากถูกจำกัดด้วยลักษณะทาง ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้าน แต่ในปัจจุบันสิ่งต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีบริษัทเอกชน ได้นำเอาพันธุ์ข้าวโพดฝักอ่อนมาส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนบ้านทาภูได้ทดลองปลูก โดยผ่านการ ชักชวนของกำนันตำบลทาปลาดุกในขณะนั้นคือ นายสวัสดิ์ สุวรรณдук มีชาวบ้านส่วนหนึ่งได้ ทดลองปลูกหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวนาปีแล้วเสร็จ ก็ปรากฏว่าสามารถสร้างรายได้จากการปลูก ข้าวโพดฝักอ่อนได้มากกว่าการปลูกพืชชนิดอื่นๆ อย่างมากมาย ชาวบ้านจึงเริ่มหันมาให้ความสนใจ กับการปลูกพืชชนิดนี้กันมากขึ้น เพราะให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าและเป็นที่ต้องการของตลาดอีกด้วย นายสุวัฒน์ กันธิมาพงศ์ ผู้ใหญ่บ้านทาภู กล่าวว่า “ในปัจจุบันการปลูกข้าวโพดฝักอ่อนได้กลายมา เป็นอาชีพหลักของชาวบ้านทาภูเกือบทั้งหมู่บ้าน ทำให้บางครอบครัวได้เลิกการปลูกข้าวและ เปลี่ยนมาปลูกข้าวโพดฝักอ่อนเพียงอย่างเดียวแทน สามารถทำการเพาะปลูกได้ถึงปีละ 4 – 5 รอบ และขายได้ถึงกิโลกรัมละ 20 บาท จนสร้างรายได้เป็นอย่างดีเป็นกอบเป็นกำให้กับชาวบ้าน” นายสุวัฒน์ กันธิมาพงศ์ ยังกล่าวต่ออีกว่า “การปลูกข้าวเหนียวในปัจจุบันนั้นเป็นการปลูกเพียงเพื่อบริโภคใน ครัวเรือนเท่านั้น จากการปลูกข้าวโพดฝักอ่อนที่สร้างรายได้ให้มากกว่าการทำอาชีพเกษตรกรรม อย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นการทำนาหรือปลูกพืชผักชนิดอื่นๆ ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านทาภูมีฐานะ ค่อนข้างดีขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก”

สภาพทางเศรษฐกิจของบ้านทาภูได้เปลี่ยนแปลงไป จากการผลิตเพื่อการยังชีพกลาย มาเป็นการผลิตเพื่อการค้าขายแทน อันเป็นการสนองตอบความต้องการขององค์กรที่มาจากภายนอกหมู่บ้านไม่ว่าจะเป็นพ่อค้าคนกลาง กลุ่มนายทุน ตลอดจนโรงงานอาหารกระป๋อง ที่เข้ามาจัด การทุกขั้นตอนของการเพาะปลูก ตั้งแต่การจัดหาเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดฝักอ่อนตามความต้องการของ ตลาด การใส่ปุ๋ย การเก็บเกี่ยวผลผลิตหรือแม้แต่ราคาของผลผลิตก็ถูกกำหนดโดยพ่อค้าคนกลาง ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิต และลักษณะของอาชีพที่ไปผูกพันกับระบบทุนนิยมอย่าง ไม่รู้ตัว จึงมีการขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มมากขึ้นเพื่อปลูกข้าวโพดฝักอ่อนในบริเวณของหมู่บ้าน และพื้นที่ห่างไกลออกไปเรื่อยๆ จนเกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าและพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้าน จากข้อมูล กชช. 2ค ของบ้านทาภู พบว่า มีจำนวนครัวเรือนที่ทำการเพาะปลูกข้าวโพดฝักอ่อนถึง 170 ครัวเรือน เป็นจำนวนพื้นที่ 680 ไร่ และส่วนมากทำการเพาะปลูกกันปีละ 3 รอบหมุนเวียนไปเรื่อยๆ ตลอดทั้งปี มีรายได้เฉลี่ย 11,489 บาทต่อปี นอกจากนี้ยังพบว่า การปลูกข้าวโพดฝักอ่อนได้ สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านอีกทางหนึ่ง โดยการนำเอาเปลือกข้าวโพดฝักอ่อนที่แกะเอาฝักอ่อนข้าง ในไปขายแล้ว สามารถนำมาเป็นอาหารให้กับวัวที่เลี้ยงไว้ได้เป็นอย่างดี ไม่จำเป็นต้องเสียเงินทอง

ไปซื้อหาอาหารมาให้กับวัว ถ้ามีเปลือกข้าวโพดหรือต้นข้าวโพดที่เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วเหลืออยู่เป็นจำนวนมาก ก็สามารถนำไปขายให้กับฟาร์มเลี้ยงวัวได้ ทำให้ชาวบ้านมีรายได้จากการขายเปลือกข้าวโพดและต้นข้าวโพดหลังจากแกะฝักอ่อนข้างในขายไปแล้ว ข้อมูลจากสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่าชาวบ้านในหมู่บ้านทาภู มีการเลี้ยงทั้งวัวเนื้อและวัวนมรวมกันประมาณ 81 ครัวเรือน จำนวนวัวกว่า 340 ตัว และสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนได้เป็นจำนวนมาก ประมาณครัวเรือนละ 42,000 บาทต่อปี (สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ทา, 2539)

นายสุพัฒน์ กันธิมาพงศ์ ผู้ใหญ่บ้านทาภู กล่าวว่า “การใช้แรงงานของชุมชนบ้านทาภูในการเพาะปลูก ส่วนใหญ่ยังเป็นการใช้แรงงานในครัวเรือนเป็นหลักในการผลิต” แต่พบว่ามีการว่าจ้างแรงงานด้วยเงินกันเพิ่มมากขึ้น ทั้งการว่าจ้างแรงงานภายในหมู่บ้านและแรงงานจากภายนอกชุมชน ในอัตราค่าจ้างแรงงานทางการเกษตรวันละ 130 บาท การจ้างแรงงานส่วนใหญ่จะทำการว่าจ้างในขั้นตอนของการเพาะปลูกและตอนเก็บเกี่ยวผลผลิต ทั้งนี้จากช่วงระยะเวลาดังกล่าวต้องใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก เพื่อให้ทันต่อฤดูกาลเพาะปลูกและเก็บเกี่ยวผลผลิตไปขายให้ทันต่อความต้องการของตลาด โดยเฉพาะการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากการปลูกข้าวโพดฝักอ่อน ซึ่งจะใช้เวลาในการเก็บผลผลิตในช่วงสั้นๆเท่านั้น เพราะว่าถ้าเก็บผลผลิตล่าช้าฝักข้าวโพดจะโตเกินกว่าขนาดที่ทางโรงงานอาหารกระป๋องต้องการและจะทำให้ได้ราคาไม่ดี ชาวบ้านจึงต้องการใช้แรงงานในช่วงการเก็บเกี่ยวผลผลิตจากข้าวโพดฝักอ่อนเป็นจำนวนมาก นางมัณฑนา อนุสนธิ เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลทาปลาตูก กล่าวว่า “ในช่วงของการเก็บเกี่ยวผลผลิตมักพบปัญหาการขาดแคลนแรงงานอยู่บ่อยๆ เนื่องจากเกือบทุกหลังคาเรือนในหมู่บ้านทาภูจะทำการเก็บเกี่ยวพร้อมกันๆ และแรงงานวัยหนุ่มสาวของหมู่บ้านบางส่วนก็ออกไปรับจ้างทำงานในโรงงานต่างๆ ที่นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ซึ่งมีรายได้ที่สูงกว่าการรับจ้างในภาคการเกษตร” และจากข้อมูลของสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่าหมู่บ้านทาภูมีครัวเรือนที่ประสบกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคการเกษตร จำนวน 39 ครัวเรือน (สำนักงานเกษตรอำเภอแม่ทา, 2539)

4.6 สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม

4.6.1 ครอบครัว เครือญาติ

บ้านทาภูเป็นหมู่บ้านขนาดกลางมีจำนวน 215 หลังคาเรือน 204 ครัวเรือน พบว่าชาวบ้านที่อพยพเข้ามาอยู่เป็นกลุ่มแรกนั้นอพยพมาจากบ้านหลวง เนื่องจากประสบกับปัญหาน้ำท่วมและต้องการพื้นที่ที่amahากินเพิ่มขึ้น การอพยพในช่วงแรกๆจะเป็นลักษณะของเครือญาติกันที่อพยพมาอยู่ด้วยกัน มีการสร้างบ้านอยู่รวมกันเป็นปึกเพื่อที่จะได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันหากมีอันตรายเข้ามา ลักษณะครอบครัวจึงเป็นครอบครัวขยายอยู่รวมกันทั้งหมด กล่าวคือ มี พ่อแม่ ลูก

ปู่ย่า หรือตายาย อยู่ด้วย ครอบครัวหนึ่งๆจะประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 5 – 10 คน เนื่องจากแต่ก่อนยังไม่มีการวางแผนครอบครัวและชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมมีบุตรมาก เพื่อที่จะช่วยเหลือครอบครัวในการทำมาหากิน แต่ในปัจจุบันลักษณะครอบครัวของชาวบ้านทาภูได้เปลี่ยนแปลงไปจากแต่ก่อนค่อนข้างมาก มีลักษณะของครอบครัวเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน พบว่ามีจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ระหว่าง 2 – 4 คน จำนวน 151 ครอบครัว และมีจำนวนสมาชิกในครอบครัวมากที่สุดคือ 9 คน เมื่อลูกๆ โตขึ้นและแต่งงานมีครอบครัวแล้วพร้อมที่จะแยกครอบครัวไปก็จะแยกไปตั้งบ้านเรือนของตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับบ้านพ่อแม่ โดยอาจจะเป็นพ่อแม่ทางฝ่ายผู้ชายหรือฝ่ายผู้หญิงก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมและความต้องการของแต่ละฝ่าย มีส่วนน้อยที่เมื่อแต่งงานไปแล้วยังอยู่รวมกันกับบ้านพ่อแม่ ในลักษณะของครอบครัวขยาย ส่วนใหญ่มักพบในกรณีที่มีลูกชายหรือลูกสาวเพียงคนเดียว ที่จะต้องมีภาระเลี้ยงดูพ่อแม่หรือช่วยดูแลกิจการของพ่อแม่ นอกจากนี้ยังพบว่าแต่ละครอบครัวมักนิยมมีบุตรเพียง 1 – 2 คนเท่านั้น อันเป็นผลมาจากการรณรงค์วางแผนครอบครัวของทางราชการและภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ที่จะต้องต่อสู้แข่งขันกันสูง ซึ่งต่างก็พยายามทำมาหากินเพื่อความอยู่รอดของแต่ละครอบครัว ความผูกพันทางจิตใจจึงลดน้อยลง แต่ก็ยังมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอยู่บ้าง โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนแรงงานก็ยังคงมีอยู่ในระบบเครือญาติและเพื่อนบ้านกัน หมู่บ้านทาภูมีตระกูลหลักๆ ที่เป็นตระกูลดั้งเดิมของหมู่บ้าน เช่น ตระกูลถาดมกู่ ตระกูลแก้วพงส์ ตระกูลชัยมาสพงศ์ และตระกูลกันธิมพงส์ เป็นต้น ซึ่งหากจะโยงใยสายสัมพันธ์กันแล้ว จะพบว่าเป็นญาติพี่น้องกันแทบทั้งสิ้น

4.6.2 ศาสนา

ชาวบ้านทาภูนับถือศาสนาพุทธกันเกือบทุกหลังคาเรือน โดยมีวัดประจำหมู่บ้าน คือ วัดทาภูแก้วสุชาวดี ซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ของอำเภอแม่ทา สร้างเมื่อปี พ.ศ.ใดไม่ปรากฏ แต่จากการสอบถามผู้อาวุโสในหมู่บ้าน เล่าว่า แต่เดิมมีแต่ภูเก่าไม่รู้ประวัติ บริเวณดังกล่าวเป็นป่าเหล่าที่ชาวบ้านทิ้งปล่อยไว้ ต่อมาจึงมีการสร้างวัดและทำการบูรณะปฏิสังขรณ์เรื่อยมาหลายครั้ง จนในปัจจุบัน มีพระวิหาร พระอุโบสถ พระธาตุเจดีย์ ศาลาการเปรียญ และมีกำแพงล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน วัดทาภูในปัจจุบันไม่มีพระภิกษุ มีเพียงสามเณรจำนวน 3 รูป ที่จำวัดอยู่ เนื่องจากปลายปี 2543 เจ้าอาวาสวัดทาภูได้อาพาธ จึงได้กลับไปจำวัดที่เดิมเพราะอยู่ใกล้กับโรงพยาบาล ปัจจุบันจึงมีแต่สามเณร เวลาจะประกอบพิธีทางศาสนา ชาวบ้านจะต้องไปนิมนต์พระภิกษุจากวัดในหมู่บ้านใกล้เคียงแทน

4.6.3 วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรม

ประเพณีที่สำคัญของชุมชนบ้านทาภู จะเน้นประเพณีทางด้านพุทธศาสนา คือ ประเพณีสงฆ์พระธาตุ ซึ่งตรงกับวันแรม 8 ค่ำ เดือน 8 (ตรงกับเดือนพฤษภาคม) ซึ่งแต่เดิมจะจัดตรงกับวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 แต่เนื่องจากตรงกับพิธีสงฆ์พระธาตุหรือบุญชัย วัดพระธาตุหรือบุญชัย จังหวัดลำพูน จึงเลื่อนมาจัดในวันดังกล่าวแทน โดยในงานจะมีมหรสพมากมาย เช่น ลิเกดนตรี การฟ้อนรำ การแข่งขันบั้งไฟ เป็นต้น มีการนิมนต์พระภิกษุสามเณรจากวัดใกล้เคียงมาร่วมทำบุญ นอกจากนี้ยังมีประเพณีदानข้าวใหม่ (ทานข้าวใหม่) คือ การทำบุญหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 (ตรงกับเดือนมกราคม) จะมีการทำบุญตักบาตรและทำพิธีถวายข้าวใหม่ เพื่อทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ เทวบุตร เทวดา เจ้ากรรมนายเวร และสิ่งศักดิ์ทั้งหลายที่ได้ปกป้องรักษาคอยช่วยให้พืชผลทางการเกษตรเจริญงอกงามได้ผลผลิตสูงเป็นที่น่าพอใจ ตลอดจนเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับญาติที่ล่วงลับไปแล้ว โดยการนำเอาข้าวใหม่ที่เก็บเกี่ยวได้มาทำบุญร่วมกันที่วัด อาจจะทำอาหารสดหรืออาหารแห้งมาถวายด้วยหรืออาจจะใช้วิธีร่วมบริจาคเงินให้กับวัดก็ได้ และประเพณีที่ชาวบ้านทาภูยังคงยึดถือปฏิบัติอยู่เป็นประจำทุกปีคือประเพณีเช่นไหว้เสื่อบ้าน ซึ่งตั้งอยู่ ณ ศาลเจ้าบ้านดินคอยม่อนผาจี ชาวบ้านจะจัดขึ้นในช่วงเดือนเมษายนหรือช่วงปีใหม่เมือง(วันสงกรานต์) เป็นช่วงที่คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ไม่ว่าจะไปทำงานหรือแยกครอบครัวไปอยู่ที่อื่น ก็จะกลับมาบ้านของตนเองร่วมทำกิจกรรมและพิธีกรรมกับญาติพี่น้องและร่วมกันทำทั้งหมู่บ้าน ซึ่งหลังจากการทำบุญที่วัด สงฆ์พระและไปรดน้ำคำหัวผู้เฒ่าผู้แก่ ที่เป็นที่เคารพรักแล้ว ชาวบ้านก็จะทำพิธีเช่นไหว้เสื่อบ้าน อันเป็นสถานที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือและเชื่อว่ามีสิ่งศักดิ์สิทธิ์คอยปกป้องคุ้มครองไม่ให้เกิดภัยอันตรายแก่หมู่บ้าน การประกอบพิธีกรรมนั้นจะมีเครื่องเช่นไหว้ ได้แก่ หัวหมูต้ม ไก่ต้ม ปลา ขนมห เหล้าขาว ดอกไม้ รูปเทียน และข้าวดอก เป็นต้น กิจกรรมในงานพิธีก็จะมีการสะเดาะเคราะห์บ้านและการฟังเทศนาธรรม 1 กัณฑ์ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมที่สำคัญเพื่อความอยู่รอดของหมู่บ้านและถือเป็นโอกาสของการพบปะสังสรรค์ในหมู่ญาติมิตร โดยมีเรื่องของการกินอาหารร่วมอยู่ด้วยและถือเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งของหมู่บ้าน อาจมีการล้มสัตว์ใหญ่ ได้แก่ ไก่ เป็ด หมู วัวและควาย เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อตอกย้ำความเป็นชุมชนให้รักกัน

4.6.4 ความเชื่อ

ในด้านความเชื่อ พบว่า มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากคนเฒ่าคนแก่ของหมู่บ้าน ผู้ถูกหลานรุ่นต่อๆไป ซึ่งนอกจากความเชื่อทางด้านพระพุทธศาสนาแล้ว ยังคงมีความเชื่อในเรื่องของสิ่งเหนือธรรมชาติ อันได้แก่ ผีसाง เทวดา และไสยศาสตร์ โดยยังมีการบนบานศาลกล่าวทรงเจ้า และเช่นไหว้ผีต่างๆ ซึ่งมีความเชื่อว่าจะช่วยทำให้อยู่เย็นเป็นสุข และทำมาค้าขายร่ำรวยขึ้น

4.6.5 การศึกษา

บ้านทาгүйเป็นหมู่บ้านชนบท การศึกษาของชาวบ้านในหมู่บ้านทาгүй โดยส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ (ป.4 – ป.6) ซึ่งในอดีตนั้นพ่อแม่ไม่นิยมให้บุตรหลานเรียนต่อ เมื่อลูกหลานจบการศึกษาภาคบังคับแล้วก็จะให้ออกมาช่วยพ่อแม่ทำงาน แต่ในปัจจุบันชาวบ้านจะเห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้น จึงเริ่มที่จะส่งบุตรหลานเรียนสูงๆ หลังจากที่เด็กเรียนจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว พ่อแม่ก็จะส่งไปเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาในตัวอำเภอแม่ทาจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จะมีนักเรียนบางส่วนที่ไปเรียนต่อสายวิชาชีพ (ปวช.,ปวท.,ปวส.) ในตัวจังหวัดลำพูนหรือที่จังหวัดเชียงใหม่ และมีส่วนน้อยที่จะได้เรียนจนถึงระดับปริญญา ส่วนเด็กนักเรียนที่ไม่ได้เรียนต่อ อาจเนื่องมาจากฐานะทางครอบครัวยากจนหรือไม่อยากเรียนต่อ ก็จะออกมาช่วยพ่อแม่ทำนา ทำไร่และเลี้ยงสัตว์

บ้านทาгүйมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาชื่อ โรงเรียนบ้านทาгүй ซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านทาгүй ในปัจจุบันทางโรงเรียนบ้านทาгүйได้เปิดทำการสอนตั้งแต่เด็กก่อนวัยเรียนจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีครูทั้งหมดจำนวน 6 คน เป็นชาย 3 คน และหญิง 3 คน มีนักเรียนทั้งหมด 79 คน แบ่งเป็นชาย 40 คน และหญิง 39 คน (ข้อมูลโรงเรียนบ้านทาгүйในปีการศึกษา พ.ศ. 2544) นอกจากนี้ยังมีศูนย์เด็กเล็กตั้งอยู่ในบริเวณวัดทาгүй ซึ่งเป็นสถานที่เลี้ยงเด็กเล็กของหมู่บ้านทาгүй มีพี่เลี้ยงเด็กคอยดูแลเด็กเล็กแทนพ่อแม่ที่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านและไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูก

จากข้อมูล กชช. 2ก ของหมู่บ้านทาгүйในปี พ.ศ. 2541 พบว่าชาวบ้านทาгүйมีระดับการศึกษาดังนี้

วัยกำลังศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา	จำนวน 43 คน
ระดับประถมศึกษา	จำนวน 91 คน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	จำนวน 15 คน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	จำนวน 11 คน
ระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	จำนวน 8 คน
ระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า	จำนวน 2 คน
วัยจบการศึกษา จบภาคบังคับ	จำนวน 250 คน
จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	จำนวน 11 คน
จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	จำนวน 5 คน
จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า	จำนวน 2 คน
จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือสูงกว่า	จำนวน 1 คน

4.6.6 การสาธารณสุข

บ้านทาอยู่อยู่ในเขตการให้บริการด้านสาธารณสุขของสถานีนามัยทาป่าสัก ตั้งอยู่ที่บ้านทาป่าสัก ตำบลทาปลาตุก ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ติดกับบ้านทาอยู่และใช้เวลาเดินทางเพียงแค่ประมาณ 5 นาที ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงไปรับบริการรักษาพยาบาลที่นี่ แต่หากเป็นกรณีที่เจ็บป่วยที่รุนแรงและเกินขีดความสามารถของสถานีนามัยทาป่าสัก ชาวบ้านก็สามารถไปรับบริการได้จากโรงพยาบาลแม่ทา ซึ่งเป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาด 30 เตียง ที่ให้บริการรักษาพยาบาลในกรณีที่ทางสถานีนามัยไม่รักษาพยาบาลได้ และอยู่ห่างจากบ้านทาอยู่ประมาณ 20 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 30 นาที นางอุไร เพียรพนัสสัก หัวหน้าสถานีนามัยทาป่าสัก กล่าวว่า “ในส่วนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ก็มีการส่งเสริมดูแลรักษาสุขภาพของชาวบ้าน ได้แก่ การให้วัคซีนป้องกันโรคแก่เด็ก การชั่งน้ำหนักติดตามพัฒนาการของเด็ก การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชาวบ้านในด้านสุขภาพอนามัย การป้องกันโรคติดต่อ การสุขภาพิบาล และการวางแผนครอบครัว โดยผ่านทางสื่อต่างๆ เช่น หอกระจายข่าวของหมู่บ้าน แผ่นพับ โปสเตอร์ และมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านคอยให้คำแนะนำปรึกษาแก่ชาวบ้านในหมู่บ้าน” นอกจากนี้ในหมู่บ้านทาอยู่ยังมีหมอพื้นบ้านที่ให้การรักษาแบบดั้งเดิมด้วยการใช้ยาสมุนไพร การนวดแผนโบราณ การเป่า และการใช้เวทย์มนต์คาถา ซึ่งพบว่าชาวบ้านบางส่วนยังใช้วิธีการรักษาแบบดั้งเดิมควบคู่ไปกับการรักษาตามแบบแผนปัจจุบัน แต่ส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านมักจะนิยมไปตรวจรักษากับแพทย์แผนปัจจุบันในสถานบริการมากกว่า